INVENTARIS

van het archief van het

WATERSCHAP HEESWIJK

onder de voormalige gemeente Linschoten

1618 - 1973

DE STICHTSE RIJNLANDEN

W.R.C. Alkemade
2013

RHC Rijnstreek en Lopikerwaard

INLEIDING

Grondgebied 5
Geschiedenis 5
Bestuur en organisatie 7
De archieven en de inventarisatie 9
Bestuur en personeel van het waterschap Heeswijk 1818-1973 11

INVENTARIS VAN HET ARCHIEF VAN HET WATERSCHAP HEESWIJK 1618-1973

STUKKEN VAN ALGEMENE AARD 13

STUKKEN BETREFFENDE AFZONDERLIJKE ONDERWERPEN

ORGANISATIE

Grondgebied en bestuursinrichting 13
Bestuur
- Bestuursleden 13
- Vergaderruimte 14

Personeel
- Algemeen 14
- Secretaris 14
- Penningmeester 14
- Bode 15
- Molenaar en machinist 15
- Opzichter 15

Eigendommen 16
Financiën
- Begrotingen 16
- Rekeningen 16
- Omslag en inning van de polderlasten 17
- Geldleningen 18

Archief 18
Verhouding tot hogere organen 18

TAAKUITVOERING

Toezicht
- Keur en schouw 19
- Vergunningen 19

Beheer en onderhoud van watergangen, waterkeringen en kunstwerken
- Waterstand en bemaling door derden 20
- Watergangen 21
- Waterkeringen 21
- Duikers 22
- Sluis 22
- Watermolens 22
- Gemaal en machinistenwoning 23
- Brug over de molenvliet 23
- Wegen 24

CONCORDANS 25

INLEIDING*

GRONDGEBIED

Het waterschap Heeswijk was gelegen in de voormalige gemeente Linschoten. Het werd ten noorden begrensd door de Heeswijkerweg en de Zuid IJsseldijk; de erboven gelegen landen tussen de dijk en de Hollandse IJssel vielen buiten het waterschap. Ten oosten vormde de Heeswijksekade langs de molenvliet de grens met het waterschap Broek onder IJsselstein. Ten zuiden liep de grens door de Bloklandsedijk, waardoor het waterschap gescheiden werd van het waterschap Willeskop c.a. en ten westen vormde de Boven-Kerkweg de grens met het niet in polderverband ondergebrachte Hofland van de stad en gemeente Montfoort.
Hoewel het grondgebied van het waterschap onder Linschoten behoorde werd er vanaf de jaren '60 van de vorige eeuw door de gemeente Montfoort een woonwijk gebouwd om de groeiende bevolking, waarvoor geen woningbouw meer mogelijk was binnen de grenzen van de gemeente Montfoort, van huisvesting te kunnen voorzien. Deze woningbouw concentreerde zich in het noordwestelijk deel van het waterschap. Voor het overige beperkte de bebouwing zich tot wat boerderijen langs de Zuid IJsseldijk, waarop sinds 1791 een provinciale zandweg liep en waarop tussen 1931 en 1934 de provinciale weg Oudewater-De Meern (later de N228) werd aangelegd, en langs de Bloklandsedijk. Het waterschap werd halverwege van oost naar west doorsneden door de Tiendweg.
Het waterschap had een oppervlakte van 312 hectare. Het grondgebied viel tot 1811 samen met dat van het bestuurlijk gerecht Heeswijk; tussen 1811 en 1817 hoorde het bij Montfoort. Vanaf 1817 tot 1857 was Heeswijk, met het waterschap Achthoven, onderdeel van de gemeente Achthoven, die in 1857 met de gemeentes Linschoten en Wulverhorst werd samengevoegd tot een nieuwe gemeente Linschoten.

GESCHIEDENIS

Heeswijk is waarschijnlijk een van de oudste ontginningen van de Lopikerwaard. Rond 800 wordt op de Utrechtse goederenlijst al gesproken van een 'villa Hasehem', waarbij Heeswijk bedoeld zou kunnen zijn. Heeswijk is ouder dan de stad Montfoort; het eerste Kasteel van Montfoort lag op Heeswijkse grond; het had ook een eigen parochiekerk. Historici dateren de ontginning van het waterschap Heeswijk op de tweede helft van de elfde eeuw. In de veertiende eeuw werd het gebied onderdeel van het rechtsgebied van de Burggraaf van Montfoort.

Waarschijnlijk werd in de eerste eeuwen na de ontginning van Heeswijk het overtollige water via kavelsloten rechtstreeks op de Hollandse IJssel afgevoerd, via duikers in de Zuid IJsseldijk. Toen rond 1200 de verlanding van de IJssel doorzette maakte de polder gebruik van een afwatering via Willeskop en een sluis naar de rivier. In elk geval vanaf 1485 ging Heeswijk mede gebruik maken van de windmolens, die de polders Willeskop en Blokland kort daarvoor hadden opgericht om hun land droog te houden. Via een watergang vanaf de Tiendweg, door de Bloklandsedijk, ging het Heeswijkse water, met dat van Willeskop, door de Willeskoppersluis de IJssel in.

---

* Voor deze inleiding is, behalve van de archieven, gebruik gemaakt van: Uyl, W.F.J. den, *De Lopikerwaard II: de waterschappen* (Utrecht, 1963), pp. 173-187.

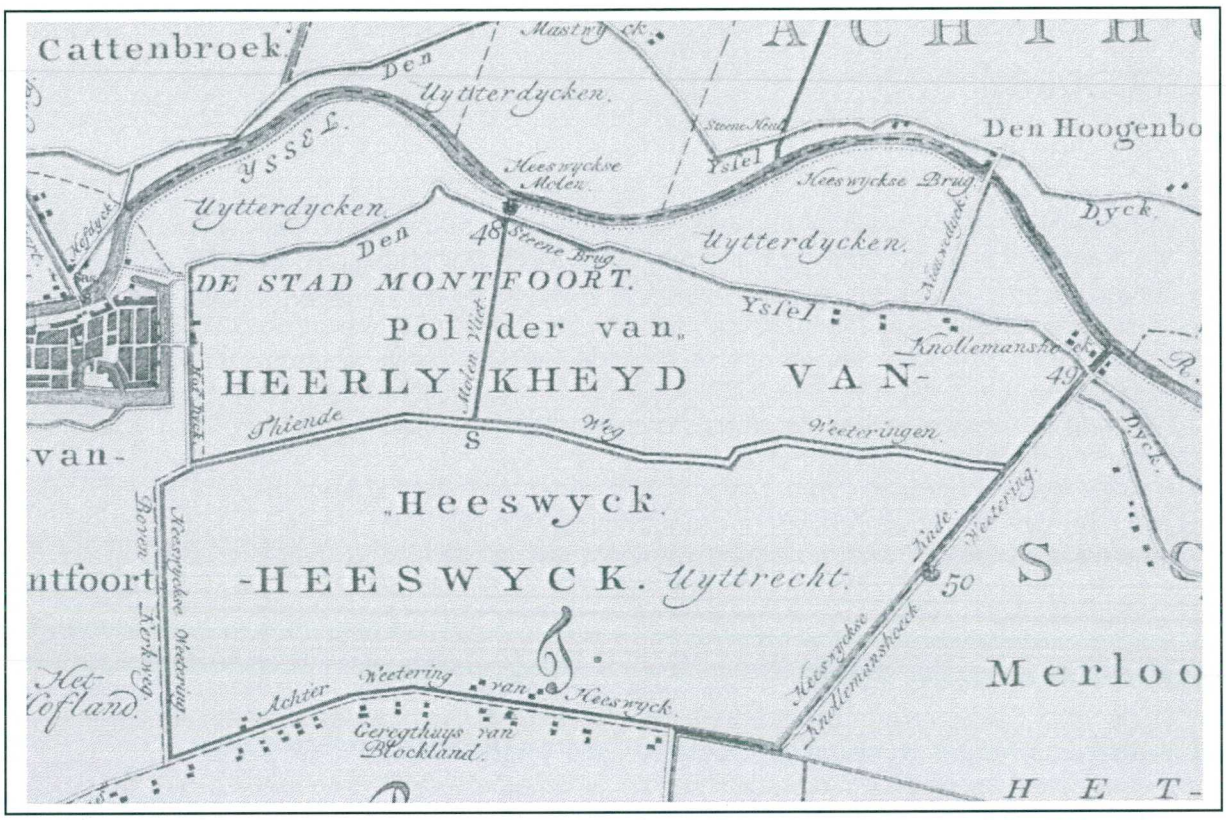

Het waterschap Heeswijk op de "Generaale Land-Kaarte van den Loopicker-Waard" van D.C.W. Hattinga uit 1771.

De bemaling door Willeskop voldeed aan het begin van de zeventiende eeuw kennelijk niet meer aan de wensen of behoeften van de Heeswijkse ingelanden. In 1618 is de eerste vermelding van een eigen, getrapte windbemaling met twee molens, een Voormolen en een Achtermolen. De Voormolen stond buitendijks aan de IJssel, de Achtermolen halverwege de polder aan de Tiendweg. Tussen de twee molens was een molenvliet gegraven; de bestaande poldersloten werden via de wetering langs de Tiendweg met de molenvliet in verbinding gebracht. Die getrapte bemaling bleek aan het begin van de achttiende eeuw niet meer noodzakelijk. Toen de Voormolen in 1703 afbrandde namen bestuur en ingelanden op 14 december van datzelfde jaar het besluit om de Achtermolen af te breken en één grote wipmolen te bouwen aan de IJssel, op de plaats van de oude Voormolen. De Achtermolen werd in 1705 gesloopt.

Heeswijk had tot ver in de achttiende eeuw geen vaste molenaar in dienst. Het bemalen van de molens werd jaarlijks verpacht in combinatie met het onderhoudswerk aan de molenvliet en –kade. Waarschijnlijk is hier aan het eind van de achttiende eeuw verandering in gekomen; in elk geval vanaf 1805 is er sprake van een "vaste" molenaar in dienst van het waterschap. De archieven geven geen uitsluitsel over het definitieve moment van verandering.

Vanaf 1865 blijkt de ruim 160 jaar oude watermolen steeds minder goed te functioneren. Er werden een paar kostbare reparaties en vervanging van roeden uitgevoerd, maar de overlast, die Heeswijk vooral bij hoog water in de IJssel had en waardoor het land regelmatig onder water stond, noodzaakte het bestuur om onderzoek te doen naar een andere vorm van bemaling. Onder de stemgerechtigde ingelanden bestond nogal wat

weerstand: met een kleine meerderheid (61 tegen 58 stemmen) besloten ze echter op 11 september 1879 een stoomgemaal te bouwen ter vervanging van de molen. Het gebouw voor het nieuwe gemaal werd gebouwd door de Linschotense timmerman Gerrit de Goederen, terwijl de stoommachine en bemaling geleverd en geïnstalleerd werd door de Goudse firma Cozijn & Co. In 1913 werd de stoombemaling omgezet in dieselbemaling; in 1941 werd, mede met het oog op de schaarste en duurte van stookolie gedurende de Duitse bezetting, de dieselbemaling vervangen door electrische bemaling. Het gemaal werd in 1987 buiten gebruik gesteld, toen het Waterschap Lopikerwaard in het kader van de Ruilverkaveling het aantal gemalen in de regio terugbracht van zestien naar vier.

De waterbeheersing in Heeswijk bleef ook na de overgang naar stoombemaling, dieselbemaling en electrische bemaling problematisch. Kort na de tweede wereldoorlog liet het bestuur enkele deskundigen van het ministerie van Landbouw en de Unie van Waterschappen onderzoek doen naar verbetering ervan. Dit leidde in 1946 tot het besluit de watergangen in het waterschap te verbreden en de zuigmond van het gemaal te verlengen en daarvoor 22.000 gulden beschikbaar te stellen. De werkzaamheden leidden inderdaad tot de gewenste verbetering van de afwatering.

Na de tweede wereldoorlog veranderde de noordwestelijke hoek van het waterschap van structuur door de totstandkoming van een nieuwbouwwijk van de gemeente Montfoort. De voltooiing van die wijk zou Heeswijk niet meer als zelfstandig waterschap meemaken. Het waterschap werd, met de andere waterschappen in de Lopikerwaard, per 1 januari 1973 opgeheven en ging met ingang van die datum op in het nieuwgevormde Waterschap Lopikerwaard.

BESTUUR EN ORGANISATIE

Het bestuur, de organisatie en de taken van de polder* Heeswijk werden vóór 1864 ingericht en uitgevoerd op basis van losse schouwbrieven en reglementen. Het hogere toezicht werd uitgeoefend door het gewestelijk, later provinciaal bestuur van Utrecht. Daarnaast was het waterschapsbestuur voor afzonderlijke taken of bevoegdheden nog aan toezicht onderhevig van het Hoogheemraadschap van de Lekdijk Benedendams en de IJsseldijk, tot 1857 ook aan het bestuur van het Heemraadschap van de Zuid-IJsseldijk, en tot 1795 aan de Burggraaf van Montfoort en zijn opvolgers.
De oudste schouwbrief van Heeswijk dateert van 1562; die werd in 1611 vervangen door een nieuwe. Die bleef van kracht tot 1810, toen er opnieuw een schouwbrief werd vastgesteld. In de schouwbrieven werd precies beschreven waarop het polderbestuur toezicht had te houden: de polderkades en –sloten, de bruggen en de Tiendweg. Tot 1810 werd er officieel vijf keer per jaar geschouwd, daarna twee keer, in het voorjaar en het najaar.
Het polderbestuur stond tot 1811 onder leiding van de schout van het gerecht Heeswijk. Na 1811 werd die functie korte tijd waargenomen door de burgemeester van Montfoort en vanaf 1818 door de burgemeester van Achthoven of Linschoten. De schout werd bij het schouwen bijgestaan door twee, vanaf 1709 drie heemraden. Een van de drie heemraden had de functie van "camelaar" en was in de achttiende eeuw belast met het beheer van de geldzaken van het waterschap. De secretaris van het gerecht Heeswijk was tevens secretaris van de polder; vanaf 1818 was de schout tevens secretaris. Eén keer per jaar werden de ingelanden, de grondeigenaars, van de polder bijeengeroepen op het Stadhuis

* De term "waterschap" wordt voor de Utrechtse waterschappen pas vanaf de reglementering in de negentiende eeuw gebruikt; vóór 1864 was er altijd sprake van de "polder" Heeswijk.

van Montfoort, waar in aanwezigheid van schout en heemraden en een vertegenwoordiger van de heer van Heeswijk de rekening werd vastgesteld en de door de grondeigenaars te betalen polderlasten voor dat jaar werden bepaald. Daarnaast werden de ingelanden incidenteel bijeengeroepen als er besluiten moesten worden genomen met belangrijke organisatorische of financiële gevolgen.

Op 19 juli 1864 stelden Provinciale Staten van Utrecht een Bijzonder Reglement voor het waterschap Heeswijk vast, dat op 17 augustus 1864 door de Koning werd goedgekeurd. Het bestuur bestond sindsdien uit een voorzitter, aanvankelijk nog met de titel "schout" en drie bestuursleden, die voor een periode van zes jaar werden benoemd of herbenoemd (de voorzitter) danwel door de stemgerechtigde ingelanden van het waterschap werden gekozen of herkozen (de bestuursleden). Het personeel van de polder bestond uit een secretaris en een penningmeester (tot 1935 werden die functies door dezelfde persoon vervuld), een molenaar, later machinist, een bode en, tussen 1875 en 1898, een opzichter voor de technische zaken. De voorzitter was altijd de burgemeester van Achthoven, na 1857 van Linschoten, terwijl het secretariaat ook altijd door die burgemeester of door een ambtenaar op het gemeentehuis van Linschoten werd uitgeoefend. Ook de penningmeester en de bode hadden vaak een relatie met het gemeentebestuur van Linschoten: zo was de laatstgenoemde functie tot 1943 een bijbaantje voor de gemeenteveldwachter. Voor de molenaars en machinisten Van der Wijngaard, die in de negentiende en twintigste eeuw ruim 120 jaar in dienst waren, was hun functie ook een nevenbetrekking; hunhoofdberoep was klompenmaker.
De stemgerechtigde ingelanden waren de grondeigenaars of hun gemachtigden; ze hadden elk een aantal stemmen op basis van het aantal hectaren grond, dat ze in eigendom hadden. De vergadering van stemgerechtigde ingelanden besliste over de begroting en rekening, het beheer en onderhoud van de eigendommen, het polderpeil en de benoeming en het ontslag van personeelsleden.
De vergaderingen van het polderbestuur en stemgerechtigde ingelanden werden aanvankelijk in het voormalig gemeentehuis van Achthoven gehouden, maar vanaf de jaren '80 van de negentiende eeuw verplaatsten de vergaderingen zich naar het hotel Het Gouden Hoofd aan de Plaats te Montfoort. Rond 1900 is er nog enige tijd vergaderd in het gemeentehuis van Willeskop en het verenigingslokaal van de Hervormde gemeente in Montfoort, maar na verloop van tijd keerde men toch weer naar Het Gouden Hoofd terug.

Het bestuur was ook verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de eigendommen van het waterschap. De belangrijkste waren de molen, later het gemaal, met de bijbehorende molenvliet en de brug in de provinciale weg over de molenvliet, de Heeswijksekade aan de oostgrens van het waterschap en drie duikers, waaronder een in de Bloklandsekade. Deze laatste duiker diende om via het waterschap Heeswijk water in of uit te kunnen laten van of naar het Bloklandse deel van het naastgelegen waterschap Willeskop; hiervoor hadden de beide waterschappen in 1876 een overeenkomst gesloten, die in de daaropvolgende jaren nogal eens ter discussie stond. De Bloklandsedijk, in eigendom en beheer bij de langsgelegen ingelanden, werd in 1959 door het waterschap overgenomen en vervolgens direct weer aan de gemeente Linschoten overgedaan.
Het waterschap had inkomsten uit de verhuur van het grasgewas op de Heeswijksekade; dit werd verhuurd aan de molenaar van de Hoekse molen van het waterschap Broek c.a.

Twee jaar na vaststelling van het Bijzonder Reglement kreeg het waterschap Heeswijk in 1866 zijn eerste formele keur of politieverordening. In de keur was vastgelegd aan welke verplichtingen met betrekking tot beheer en onderhoud van waterstaatswerken de ingelanden moesten voldoen en op welke wijze het bestuur daarop toezicht hield,

vergunningen verleende of sancties oplegde. De keur werd in de daaropvolgende jaren regelmatig veranderd en aangepast.
Het waterschap hield toezicht op het beheer en onderhoud van een aantal waterkeringen en wegen in Heeswijk. Dat betrof: a) de Zuid-IJsseldijk en provinciale weg, in onderhoud bij de provincie Utrecht; b) de Heeswijksekade, in onderhoud bij het waterschap Broek c.a.; c) de Bloklandsedijk en de erlangs gelegen wetering, in onderhoud bij de gezamenlijke eigenaars van land langs de dijk; d) de Tiendweg en de erlangs gelegen wetering, eveneens in onderhoud bij de aangelegen eigenaars. Ook de verschillende scheisloten in de polder vielen onder toezicht van het bestuur.

DE ARCHIEVEN EN DE INVENTARISATIE

De archieven van Heeswijk werden tot 1818 ten huize van de secretaris van het gerecht bewaard. Bij het komen en gaan van nieuwe secretarissen verhuisden de archieven mee van de ene woning naar de andere. Dit heeft vooral voor de archieven van Heeswijk uit de tweede helft van de achttiende eeuw rampzalige gevolgen gehad: slechts een beperkt deel van de administratie, te weten enkele rekeningen en wat losse stukken, zijn bewaard gebleven.
Toen in 1818 Anthonij van Dam schout, secretaris en penningmeester van de polder Heeswijk werd bereikte het archief de plaats, waar het de daaropvolgende eeuw zou blijven: in diens woning, die tevens gebruikt werd als gemeentesecretarie van Linschoten, Achthoven en Wulverhorst, de gemeentes waarvan hij burgemeester en secretaris was. De bewaaromstandigheden zullen daar ook niet optimaal geweest zijn. Pas in 1919 kreeg de gemeente Linschoten een "echt" raadhuis aan de Dorpsstraat aldaar, inclusief een aan de eisen van die tijd voldoende archiefbewaarplaats. Naar deze bewaarplaats werden de gemeentelijke archieven én de Linschotense waterschapsarchieven overgebracht. Daar bleef het, ook toen voorzitter Van der Valk Bouman in april 1932 aan zijn bestuursleden voorstelde om het archief over te brengen naar het Rijksarchief in Utrecht, dat bewaarruimte aanbood voor zes gulden per strekkende meter. Heemraad De Goeij was van mening, dat "met het oog op de crisistoestanden, die de landbouwer en de veehouder doormaken" zijns inziens onnodige uitgaven niet gedaan moesten worden. Het voorstel werd daarop aangehouden en van uitstel kwam vervolgens afstel.
In 1962 sloot de gemeente Linschoten aan bij het Streekarchivariaat Zuid-West Utrecht, waarna gekwalificeerde archivarissen zich over de archieven van de gemeente én van de Linschotense waterschappen, voor zover in het gemeentehuis aanwezig, ontfermden. Aan die verbondenheid tussen de gemeente- en de waterschapsarchieven van Linschoten kwam een eind met de opheffing van het waterschap Heeswijk per 1 januari 1974. De archieven werd verplaatst naar het Dijkhuis te Jaarsveld, zetel van het nieuwe waterschap Lopikerwaard, en enkele jaren later, in 1980, naar het Rijksarchief in Utrecht.
Het waterschap Lopikerwaard ging in 1994 op in het nieuwe Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, dat een jaar later, in 1995, besloot om toe te treden tot het Streekarchief Rijnstreek te Woerden. Ten gevolge daarvan werden de archieven van de voormalige waterschappen en polders, voor zover die zich in het Rijksarchief in Utrecht bevonden, overgebracht naar de archiefbewaarplaats van het streekarchief, de directe voorganger van het Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard, in het Stadhuis te Woerden.

De eerste "inventaris" van het waterschapsarchief van Heeswijk werd in 1884 gemaakt door mr L. van Hasselt, werkzaam bij het Rijksarchief in Utrecht. Dit was niet meer dan een magazijnlijst van de stukken, daterend van vóór 1813. De beschrijving van het archief maakte deel uit van een project tot beschrijving van alle in het gemeentehuis van

Linschoten aanwezige archieven op verzoek van burgemeester P.H. Knook. In 1888 werd de inventaris van Van Hasselt met enkele nummers aangevuld door Rijksarchivaris R. Fruin Th.Azn en in 1935 werden er opnieuw enkele archiefstukken aan toegevoegd. Van het archief van na 1913 werd rond 1965 een globale magazijnlijst gemaakt; de archiefstukken van na die datum zijn nooit geordend of beschreven.

De mate van compleetheid van het archief is sterk wisselend. Over de periode tot circa 1750 is een groot aantal stukken bewaard gebleven. In het archief over de periode circa 1750-1850 bevinden zich grote hiaten. Uit de periode 1850-1950 daarentegen was niet of nauwelijks vernietigd en leken werkelijk alle stukken bewaard; over de jaren 1950-1973 tenslotte is er aanzienlijk vernietigd, maar zijn de meeste relevante en belangrijke stukken aanwezig.
Bij het maken van de hiernavolgende archiefinventaris is uitgegaan van de binnen het RHC Rijnstreek en Lopikerwaard ook voor andere waterschappen gebruikelijke indeling: stukken van algemene aard en betreffende afzonderlijke onderwerpen, logisch ingedeeld binnen de hoofdrubrieken Organisatie en Taakuitvoering. Aan de inventaris is een concordans toegevoegd op de inventaris van Van Hasselt en Fruin. Met name uit de periode 1850-1950 is een aantal documenten vernietigd op grond van de daarvoor geldende selectie- en vernietigingslijsten, zoals vastgesteld in 1984 en 1993.

Bij het archief werden stukken aangetroffen, afkomstig van Anthonij van Dam uit hoofde van andere functies dan die van schout, secretaris en penningmeester van het waterschap Heeswijk. Het betrof met name stukken, opgesteld en ontvangen als kameraar van de zandweg op de Zuid-IJsseldijk. Deze stukken zijn teruggebracht naar het aparte archief van het beheer van deze weg, aanwezig bij het RHC Rijnstreek en Lopikerwaard.

Behalve in het hierna beschreven archief is er aanvullende informatie over de geschiedenis van het waterschap te vinden in andere archieven. De belangrijkste hiervan is het archief van het dorpsgerecht Heeswijk, mede ten gevolge van de nauwe verwevenheid van functies binnen het gerechtsbestuur en het polderbestuur. Daarnaast kunnen ook de archieven van de gemeentes Achthoven en Linschoten, van het Hoogheemraadschap van de Lekdijk Benedendams en de IJsseldam en van het Heemraadschap van de Zuid-IJsseldijk bronnen voor verder onderzoek zijn. Alle hier genoemde archieven zijn aanwezig in de archiefbewaarplaats van het RHC Rijnstreek en Lopikerwaard.

De materiële staat van het archief is over het algemeen goed; aan een klein aantal bescheiden, met name uit de zeventiende eeuw, zijn restauratiewerkzaamheden verricht. De huidige omvang van het archief is 3,125 m1. Het archief staat bij het RHC bekend onder archiefnummer H064.

BESTUUR EN PERSONEEL VAN HET WATERSCHAP HEESWIJK 1818-1973

Voorzitter (schout)

1818-1842 A. van Dam
1843-1874 G. van Dam
1874-1908 P.H. Knook
1908-1949 G. van der Valk Bouman
1949-1973 L.W.H. de Geus

Secretaris

1818-1842 A. van Dam
1843-1874 G. van Dam
1874-1908 P.H. Knook
1908-1935 S. Berghoef
1935-1949 G. van der Valk Bouman
1949-1973 L.W.H. de Geus

Penningmeester

1818-1842 A. van Dam
1843-1874 G. van Dam
1874-1908 P.H. Knook
1908-1935 S. Berghoef
1935-1946 J. van Dam
1946-1947 A. Versloot
1947-1950 H. van Joolingen
1950-1973 J.C. Hendrikse

Bestuursleden (heemraden)

1818-1823 G. Moninx
1823-1829 A. van Vuuren Gz
1829-1856 H. Boekraad
1856-1865 N. Middelweerd
1865-1907 A.R. Vendrig
1907-1927 C. Pauw Jz
1927-1961 J. Pauw
1961-1973 C. Pauw

1818-1867 C. Pauw
1867-1891 E. Pauw
1891-1897 C.W. Pauw
1897-1912 C. Pauw
1912-1953 A.J. de Goeij
1953-1973 J.A. van Zijl

1818-1869 C. Middelweerd
1869-1905 A. de Goeij
1905-1929 Fl. Pauw
1929-1959 Jac. van Kooten
1959-1973 J. van Kooten Jacz

Molenaars/machinisten

1817-1845 J. Uitman
1845-1848 A. van den Berg
1848-1880 C. van der Wijngaard
1880-1927 Jac. van der Wijngaard
1927-1968 J.J. van der Wijngaard
1968-1973 J.A. van der Wind

Bodes

1865-1893 A. Dijkgraaf
1894-1914 J. Scheerens
1914-1920 C.A. Schoonhoven
1920-1926 D. van Dijk
1926-1928 A.J. van der Maal
1928-1943 W. Oskam
1943-1952 J. de Kruif
1952 functie opgeheven

Opzichters

1875-1880 H. Zuidervliet
1880-1884 J. Paul
1884-1898 H. Paul
1898 functie opgeheven

INVENTARIS VAN HET ARCHIEF VAN HET WATERSCHAP HEESWIJK, 1618 - 1973

STUKKEN VAN ALGEMENE AARD

1 – 7. Notulen van de vergaderingen van het bestuur en van het bestuur met stemgerechtigde ingelanden,
1866-1973. 3 katerns, 3 delen en 1 omslag

1. 1865;	1 omslag	5. 1877-1909;	
2. 1866-1868;	1 katern	6. 1909-1931;	
3. 1868-1875;	1 katern	7. 1932-1973.	
4. 1875-1877;	1 katern		

8. Ingekomen en afschriften van uitgaande stukken van diverse aard,
1806-1860. 1 omslag

9. Repertoires van akten, opgemaakt door of verleden voor de secretaris, aangelegd ten behoeve van de betaling van zegelrecht, met aantekeningen van controle door de Rijksontvanger van die belasting,
1833-1849. 2 katerns

STUKKEN BETREFFENDE AFZONDERLIJKE ONDERWERPEN

ORGANISATIE

Grondgebied en bestuursinrichting

10. Bijzonder Reglement, 1864, met stukken betreffende de vaststelling en wijziging,
1864-1971. 1 omslag

11. Kaart van het waterschap, behorend bij het Bijzonder Reglement,
1864. 1 stuk

12. Stukken betreffende de opheffing van het waterschap en het opgaan ervan in het nieuwe waterschap Lopikerwaard,
1973. 1 omslag

Bestuur

Bestuursleden

13. Stukken betreffende de benoeming en het ontslag van polderschouten of voorzitters,
1842-1967. 1 omslag

14. Afschrift van een brief van de minister van Binnenlandse Zaken Thorbecke, waarin hij verklaart dat voormalige ambachtsheren geen recht op vergoedingen meer kunnen doen gelden voor nominaties van bestuursleden van waterschappen,
1850. 1 omslag

15. Staten van stemgerechtigde ingelanden met vemelding van hun grondbezit binnen het waterschap en het daaraan gerelateerde aantal stemmen, 1864, 1866-1959 en 1970-1971. 1 pak

16. Stukken betreffende de verkiezing, de benoeming en het ontslag van bestuursleden, 1865-1971. 1 omslag

17. Stukken betreffende de salarissen van de voorzitter en de bestuursleden, 1935-1960. 1 omslag

18. Besluit van de Commissaris der Koningin tot berisping van een bestuurslid wegens zijn houding gedurende de Duitse bezetting, 1946. 1 stuk

Vergaderruimte

19. Stukken betreffende de opzegging van de huur van de raadszaal van Willeskop als vergaderruimte en het voor dat doel huren van een kamer in het vergaderlokaal van de Nederlands Hervormde gemeente te Montfoort, 1901-1906. 1 omslag

Personeel

Algemeen

20. Staten en lijsten van het personeel van het waterschap, 1875, 1922, 1931 en 1944. 1 omslag

21 Akte, waarin de personeelsleden verklaren geen lid te zijn van een zgn "verboden vereniging", met bijlage, 1934. 1 omslag

22. Stukken betreffende de zgn. Ariërverklaring voor personeelsleden van het waterschap, 1940. 1 omslag

Secretaris

23. Stukken betreffende de benoeming en het ontslag van secretarissen van het waterschap, 1865-1949. 1 omslag

24. Instructie voor de secretaris, 1866. 1 stuk

25. Besluiten van stemgerechtigde ingelanden betreffende de salarissen van de secretaris en de penningmeester, 1935-1971. 1 omslag

Penningmeester

26 Stukken betreffende de borgstelling en verzekering van de penningmeesters, 1842-1950. 1 omslag

27. Stukken betreffende de benoeming en het ontslag van penningmeesters van het waterschap,
1865-1971. 1 omslag

28. Instructie voor de penningmeester,
1866. 1 stuk

29. Brief van Gedeputeerde Staten van Utrecht, waarin bezwaar gemaakt wordt tegen het niet gescheiden beheren van de kassen van de verschillende waterschappen, waarvan S. Berghoeff als penningmeester fungeert,
1926. 1 stuk

--- Besluiten van stemgerechtigde ingelanden betreffende de salarissen van de secretaris en de penningmeester,
1935-1971. 1 omslag

NB: Zie invnr. 025.

30. Stukken betreffende de juridische procedure rondom het verleende oneervol ontslag aan penningmeester J. van Dam,
1946-1947. 1 omslag

Bode

31. Stukken betreffende de benoeming, het ontslag en het overlijden van bodes van het waterschap,
1842-1952. 1 omslag

32. Stukken betreffende het salaris van de bode,
1866-1970. 1 omslag

Molenaar en machinist

33. Processen-verbaal van de openbare aanbesteding en gunning van het bemalen van de polder met de twee molens,
1623, 1670 en 1700-1701. 1 omslag

34 Stukken betreffende het salaris van de molenaar en machinist,
1865-1971. 1 omslag

35. Stukken betreffende de benoeming, het functioneren en het overlijden van machinisten,
1898-1968. 1 omslag

36. Instructie voor de machinist,
1928. 1 stuk

Opzichter

37. Stukken betreffende de benoeming, het ontslag en de bezoldiging van de opzichter van het waterschap,
1875-1897. 1 omslag

Eigendommen

38 Processen-verbaal van de openbare verkoop van hakhout en bomen, 1848, 1853, 1858, 1884, 1889 en 1895. 1 omslag

39. Notariële akten van openbare verhuur van de kade langs de Hoekse molenvliet, 1863 en 1875. 2 stukken

40. Staten van hetgeen naar burgerlijk recht eigendom is van het waterschap, 1866, 1884, 1899, 1917, 1926, 1930 en 1961. 1 omslag

41. Notariële akte van aankoop van 75 ca grond nabij het nieuwe stoomgemaal van Cornelis van der Wijngaard, klompenmaker te Linschoten, 1880. 1 stuk

42. Besluiten van stemgerechtigde ingelanden en onderhandse akten, aangegaan met achtereenvolgens Pieter, Willem en Teunis Timmer, molenaars en machinisten van de Hoeksemolen onder IJsselstein, betreffende de verhuur van de kade langs de Hoekse molenvliet, 1881-1942. 1 omslag

43. Stukken betreffende de verkoop van stukken grond aan de provincie Utrecht ten behoeve van de verbetering van de provinciale weg De Meern-Oudewater, 1931-1932 en 1966-1967. 1 omslag

44. Notariële akte van vestiging van erfdienstbaarheden met betrekking tot de bereikbaarheid van eigendommen van J.J. van den Wijngaard en van het waterschap, 1969. 1 stuk

Financiën

Begrotingen

45 Begrotingen, met tot 1863 kohieren van de omslag van de polderlasten, 1857-1864. 1 omslag

46-48. Begrotingen met Memories van Toelichting en aanvullingsbegrotingen, 1865-1946 en 1948-1973. 3 pakken

46. 1865-1920;
47. 1921-1946;
48. 1948-1973.

Rekeningen

49-51. Rekeningen, 1618, 1620-1621, 1623-1629, 1631-1636, 1638, 1640-1645, 1647-1705, 1707-1708, 1710-1714, 1716-1725, 1735-1749, 1751-1755, 1757-1761, 1808-1809 en 1811-1813. 3 pakken

49. 1618, 1620-1621, 1623-1629, 1631-1636, 1638, 1640-1645 en 1647-1670;

50. 1671-1700;
51. 1700-1708, 1710-1714, 1716-1725, 1735-1749, 1751-1755, 1757-1761, 1808-1809 en 1811-1813 .

52-54. Rekeningen, met van 1829-1857 kohieren van de omslag van de waterschapslasten,
1816-1950, 1952-1971 en 1973. 3 pakken

52. 1816-1880;
53. 1881-1925;
54. 1926-1950, 1952-1971 en 1973.

55-56. Rekeningen, afschriften,
1631, 1637, 1668-1676, 1678-1685, 1687-1690, 1692-1693, 1695-1704, 1710, 1732-1749, 1812-1813, 1817-1830, 1832-1851 en 1853-1855. 2 pakken

55. 1631, 1637, 1668-1676, 1678-1685, 1687-1690, 1692-1693, 1695-1704, 1710, 1732-1749 en 1812-1813;
56. 1817-1830, 1832-1851 en 1853-1855.

57-61. Bijlagen bij de rekeningen,
1629-1636, 1639-1640, 1642, 1644, 1647-1649, 1667-1670, 1672-1674, 1676-1685, 1688-1700, 1702-1726, 1736-1740, 1742-1755, 1758-1761, 1811, 1813 en 1817-1850. 5 pakken

57. 1629-1636, 1639-1640, 1642, 1644, 1647-1649, 1667-1670, 1672-1674,1676-1685 en 1688-1700;
58. 1702-1726;
59. 1736-1740, 1742-1755, 1758-1761, 1811 en 1813;
60. 1817-1835;
61. 1836-1850.

Omslag en inning van polderlasten

62. Artikelsgewijze legger van grondeigenaars binnen het waterschap en in de uiterwaarden ervan, aangelegd ten behoeve van het vaststellen van de omslagen van de waterschapslasten, 1843, met alfabetische naamindex en stukken betreffende de totstandkoming, 1843-1844, aangevuld en bijgewerkt,
1844-1866. 1 band

63. Artikelsgewijze legger van grondeigenaars binnen het waterschap en in de uiterwaarden ervan, aangelegd ten behoeve van het vaststellen van de omslagen van de waterschapslasten, met alfabetische naamindex, aangelegd 1867, aangevuld en bijgewerkt,
1867-1966. 1 deel

64. Artikelsgewijze legger van grondeigenaars binnen het waterschap, aangelegd ten behoeve van het vaststellen van de omslagen van de waterschapslasten, 1965, aangevuld en bijgewerkt,
1965-1973. 1 pak

65. Artikelsgewijze legger van grondeigenaars in de uiterwaarden van het waterschap, aangelegd ten behoeve van het vaststellen van de omslagen van de waterschapslasten, aangelegd 1932, aangevuld en bijgewerkt,
1932-1966. 1 omslag

66. Register, houdende verwijzingen van kadastrale perceelnummers naar de bijbehorende artikelen in de artikelsgewijze leggers van grondeigenaars, met aantekeningen van wijzigingen,
1908-1966. 1 deel

67. Kohieren van de omslag van de waterschapslasten,
1865-1866, 1879, 1882-1883, 1887-1891, 1894-1897, 1900, 1902-1904, 1906-1907, 1917-1919 en 1923-1924. 1 omslag

68. "Gaarderlijsten", kohieren van de omslag van de waterschapslasten met aantekeningen van ontvangst van de opgelegde aanslagen,
1874-1887, 1889-1895, 1899-1905, 1908-1911, 1914-1916, 1920-1934, 1937-1939, 1941-1943, 1947, 1954-1955, 1957-1958, 1961-1962 en 1972. 1 omslag

69. Stukken betreffende een voorstel tot afkoop van het verlies van inkomsten uit polderlasten ten gevolge van verkoop van land aan de Provincie ten behoeve van de verbetering van de weg De Meern-Oudewater,
1940-1942. 1 omslag

Geldleningen

70. Onderhandse akte van schuldbekentenis door schout en kameraars voor een geldlening ten bedrage van tweehonderd carolusguldens tegen 6 %, aangegaan bij Claas Pietersz van Leliesteijn te Linschoten, ter bekostiging van een nieuwe watermolen, afschrift,
1674. 1 stuk

71. Onderhandse akte van schuldbekentenis door schout en kameraars voor een geldlening ten bedrage van tweehonderd guldens tegen 4 %, aangegaan bij Charles Parmentier, heer van Heeswijk, ter bekostiging van een nieuwe watermolen, 1704, met aantekeningen van aflossing,
1705-1708. 1 stuk

72. Stukken betreffende het aangaan van geldleningen voor diverse doeleinden, 1 omslag
1879-1972.

Archief

73. "Inventaris", staat van archiefstukken van de polder Heeswijk, daterend van voor 1813,
aangelegd 1884, aangevuld 1888 en 1935. 1 katern

Verhouding tot hogere organen

74. Besluit van het Departementaal Bestuur van Utrecht, waarbij het verbod van de Maarschalk van Montfoort aan de ingelanden van Heeswijk om onbeperkt in de IJssel te mogen baggeren wordt gehandhaafd, maar vrijstelling wordt verleend voor de maanden november tot en met maart,
1804. 1 stuk

75. Brief van het Departementaal Bestuur 's Lands van Utrecht, waarin medegedeeld wordt, dat de in 1796 gewijzigde taken en het bestuur van het Heemraadschap van de Zuid-IJsseldijk weer hersteld worden naar de situatie van vóór dat jaar,
1806. 1 stuk

76. Keuren van het Hoogheemraadschap van de Lekdijk Benedendams en de IJsseldam,
1867-1916. 1 omslag

TAAKUITVOERING

Toezicht

Keur en schouw

77. Akte van bevestiging door de Staten van Utrecht van de schouwbrief van 30 december 1611 (oude stijl),
1665. 1 katern

78. Schouwbrief met akte van bevestiging door de Drost van het Eerste Kwartier van het departement Utrecht,
1810. 1 katern

79. Reglement op de schouw van de IJsselkade, 1851, met stukken betreffende de totstandkoming,
1850-1851. 1 omslag

80. Rekening van ontvangsten en uitgaven betreffende de schouw van de IJsselkade over de jaren 1851-1855,
1856. 1 stuk

81. Keuren, 1866, 1867, 1899, 1909, 1920, 1930, 1940, 1951 en 1961, met stukken betreffende de totstandkoming en verlenging,
1867-1973. 1 omslag

Vergunningen

82. Stukken betreffende de verlening van vergunning aan en de op grond daarvan gemaakte contracten inzake het maken van coupures in de IJsselkade ten behoeve van het afvletten van klei met de steenfabrikant P. van den Broeke te Jutphaas, 1818-1868, en de steenfabriek De Eersteling te Heeswijk,
1870-1884. 1 omslag

83. Stukken betreffende de door Gedeputeerde Staten verleende vergunning en op grond daarvan door het waterschap afgesloten contract met de steenfabrikant Jacobus Brunt Wzn te Woerden inzake het maken van een coupure in de IJsseldijk en het graven van een sloot ten behoeve van het afvletten van klei,
1873-1883. 1 omslag

84. Stukken betreffende de verlening van vergunningen voor het leggen van dammen en duikers aan diverse personen,
1883-1973. 1 omslag

85. Stukken betreffende de verlening van en de advisering over vergunningen tot ontgronding van landen binnen het waterschap,
1891-1961. 1 omslag

86. Stukken betreffende de verlening van vergunning voor het rooien en opnieuw planten van bomen en het plaatsen van hekken langs de Tiendweg en de achterkade,
1897-1935. 1 omslag

87. Stukken betreffende de verlening van toestemming om te baggeren in watergangen, in eigendom en beheer bij het waterschap,
1905-1929. 1 omslag

88. Stukken betreffende de verlening van vergunning voor het leggen van kabels en buizen ten behoeve van nutsbedrijven,
1921-1971. 1 omslag

89. Stukken betreffende de verlening van vergunning aan Provinciale Waterstaat van Utrecht voor werkzaamheden aan de weg tussen De Meern en Oudewater,
1923-1928 en 1967. 1 omslag

90. Stukken betreffende de verlening van vergunningen aan de gemeente Montfoort voor werkzaamheden ten behoeve van het bouw- en woonrijpmaken van de uitbreidingsplannen Tabakshof I en II op grondgebied van het waterschap,
1967-1972. 1 omslag

Beheer en onderhoud van watergangen, waterkeringen en kunstwerken

Waterstand en bemaling door derden

91. Vonnis van het Hof van Utrecht in een geschil tussen enkele ingelanden van Heeswijk onderling over de afvoer en verversing van het water in hun sloten via het land van Jan de Keijzer en een duiker in de Heeswijksekade naar en van de Hollandse IJssel, 1808, afschrift,
[circa 1830]. 1 stuk

92. Stukken betreffende het aangaan van overeenkomsten tot tijdelijke hulpbemaling met de Drie Waterschappen onder IJsselstein, 1882-1925, en het waterschap Willeskop,
1875-1913. 1 omslag

93. Stukken betreffende het aangaan, onderhouden en beëindigen van een overeenkomst met het waterschap Willeskop over het opnemen van overtollig water uit en het brengen van water in het deel Blokland van dat waterschap via een duiker in de Bloklandsekade,
1876-1964. 1 omslag

94. Stukken betreffende het treffen van een regeling met eigenaars van de buitendijks gelegen landen voor Heeswijk over het lossen van water via het gemaal van het waterschap en de betaling daarvoor,
1882-1931. 1 omslag

95. Stukken betreffende een conflict met het gemeentebestuur van Montfoort inzake het lozen van water uit de stadsgracht op het waterschap,
1898-1908. 1 omslag

96. Stukken betreffende de aanpassing van het zomer- en winterpeil voor de lage delen van de polder,
1904. 1 omslag

97. Stukken betreffende de inundatie van delen van de polder gedurende de Tweede Wereldoorlog,
1940-1945. 1 omslag

98. Peilbesluit,
1960. 1 stuk

NB: Zie ook invnr 81.

Watergangen

99. Stukken betreffende de betrokkenheid bij plannen tot uitdieping en verbreding van de Hollandse IJssel,
1846-1851. 1 omslag

100-101. Leggers van onderhoudsplichtigen aan de binnen het waterschap gelegen scheisloten, weteringen en hoofdelingen,
1888-1936. 2 delen

100. aangelegd 1888, bijgehouden 1889-1907;
101. aangelegd 1908, bijgehouden 1908-1936.

102. Stukken betreffende een onderzoek door het Technisch Bureau van de Unie van Waterschappen naar en de uitvoering van werkzaamheden ten behoeve van de verbetering van waterlopen en waterlossing binnen het waterschap,
1946-1947. 1 omslag

103 Stukken betreffende de overdracht van het onderhoud van de helft van de noordelijke bermsloot van de Bloklandsedijk aan de gemeente Linschoten,
1959. 1 omslag

Waterkeringen

104. "Monsterrollen", staten van dijkwachtplichtigen op de Lekdijk Benedendams,
1817-1955 (hiaten). 1 pak

105. "Monsterrollen", staten van dijkwachtplichtigen op de Zuid-IJsseldijk,
1833 en 1839-1841. 1 omslag

106. Afschriften van de akte van overeenkomst d.d. 23 mei 1589 met het waterschap Broek over de aanleg, het beheer en onderhoud en het toezicht op de westelijke kade van de Hoekse molenvliet, gelegen in het waterschap Heeswijk,
[circa 1835 en circa 1850]. 2 stukken

107. Bestek en voorwaarden voor het ophogen van de Hofdijk tussen Montfoort en Heeswijk,
1661. 1 stuk

108. Briefwisselingen met het bestuur van het waterschap Broek en Lage Biezen onder IJsselstein over het beheer en onderhoud van de Heeswijkerkade door dat waterschap,
1866-1960. 1 omslag

Duikers

109. Vergunning van het Provinciaal Bestuur voor het maken van een frontmuur met schuif aan de betonnen duiker door de Provinciale Weg Oudewater-De Meern,
1962. 1 stuk

Sluis

110. Besluit van de ingelanden van Heeswijk, waarin zij beloven eenmalig vijftig gulden bij te dragen aan de aanleg van een stenen beer met sluis nabij de Willeskopperpoort onder Montfoort ter vervanging van de in opdracht van de Staten van Utrecht bij het verdiepen van de IJssel verwijderde sluisje,
1666. 1 stuk

111. Akte van gunning aan Gijsbert Loopick van de bouw van een schutsluisje,
1705. 1 stuk

Watermolens

112. Proces-verbaal van de openbare aanbesteding en gunning van de bouw van een nieuwe ondertoren voor de Voormolen aan Marcelis Cornelisz te Montfoort.
1651. 1 stuk

113. Lijst van mannen, die gedurende de winter bij de Heeswijker molen hebben gewaakt,
[circa 1670]. 1 stuk

114 Bestek en voorwaarden, in tweevoud, en proces-verbaal van de openbare aanbesteding en gunning van de bouw van een nieuwe wipwatermolen ter vervanging van de afgebrande Voormolen aan Gerrit Jansz de Corte, timmerman te Bodegraven,
1703. 3 stukken

115. Bestek en voorwaarden voor het reinigen voor hergebruik van stenen, afkomstig van de afgebrande oude Voormolen,
1704. 1 stuk

116. Onderhandse akte van overeenkomst met Aletta Monincx te Montfoort inzake het recht van opstal en erfpacht, verleend aan de polder, voor de nieuwe watermolen en de watergang, op haar land, met afschrift,
1705. 1 stuk

117. Brief van de molenmaker Gerrit Jansz de Corten te Bodegraven, waarin hij zich beklaagt over de weigering van het polderbestuur om een deel van de aanneemsom van de door hem gebouwde nieuwe molen te betalen vanwege vermeende overschrijding van de opleveringstermijn,
1705. 1 stuk

118. Proces-verbaal van de onderhandse aanbesteding en gunning van het metselen van een wielbak in de molen aan de Montfoortse metselaar H. Sas,
1868. 1 stuk

119 Stukken betreffende de vervanging van de houten molenas door een ijzeren,
1869-1875. 1 omslag

120. Stukken betreffende de vernieuwing van het houten scheprad door een ijzeren,
1879. 1 omslag

121. Stukken betreffende de vernieuwing van de achterwaterloop van het gemaal,
1880. 1 omslag

Gemaal en machinistenwoning

122. Stukken betreffende de sloop van de watermolen en de stichting van een stoomgemaal,
1879-1881. 1 omslag

123. Verzekeringspolissen voor het gemaal met bijgebouwen,
1880, 1914, 1942 en 1960 1 omslag

124. Stukken betreffende het groot onderhoud aan het gemaal en de machinistenwoning,
1885-1956. 1 omslag

125. Stukken betreffende de ombouw van het stoomgemaal tot dieselgemaal,
1912-1914. 1 omslag

126. Stukken betreffende de ombouw van het dieselgemaal tot een electrisch gemaal,
1941-1942. 1 omslag

127. Akten van overeenkomst met de Provinciale Utrechtse Electriciteits Maatschappij betreffende de levering van electriciteit voor het gemaal,
1941, 1951 en 1952. 3 stukken

128. Staten van gegevens over de perioden dat het gemaal gewerkt heeft en de hoeveel water, die gemalen is,
1942-1951. 1 omslag

129. Rapport van de Cultuurtechnische Dienst van de provincie Utrecht betreffende de prestaties van het gemaal,
1956. 1 stuk

Brug over de molenvliet

130. Stukken betreffende het maken van een overwelfde stenen brug over de molenvliet,
1898. 1 omslag

Wegen

131. Ordonnantie op het beheer en onderhoud van het zandpad tussen de stad Montfoort en de baronie van IJsselstein door de polder Heeswijk, concept, [1645] en afschrift, [circa 1750]. 2 stukken

132. Besluit van de gezamenlijke ingelanden om de ordonnantie op het beheer en onderhoud van het zandpad uit 1645 ook voor de andere wegen binnen de polder te laten gelden, 1649, afschrift, [circa 1720]. 1 stuk

133. Stukken betreffende het bezanden en onderhouden van de weg tussen Knollemanshoek en de Hogenboomsesteeg onder Montfoort, 1822-1825. 1 omslag

134-135. Leggers van onderhoudsplichtigen op de Tiendweg en de Zuid-IJsseldijk, 1888-1936. 2 delen

134. 1888, bijgehouden 1889-1907;
135. 1908, bijgehouden 1908-1936.

CONCORDANS

In deze concordans verwijzen de niet-vetgedrukte nummers in de eerste kolom naar de inventarisnummers, zoals die zijn opgenomen op de lijsten uit 1884 en 1888, opgesteld door L. van Hasselt en R. Fruin Th.Azn. De vetgedrukte nummers geven de huidige inventarisnummers aan. De oude inventarisnummers 15 en 21 zijn ondergebracht in het archief van Anthonij van Dam als kameraar van de zandweg langs de Zuid-IJsseldijk; oud inventarisnummer 7 is ondergebracht in het archief van het gerecht Heeswijk.

Oud inventarisnummer	**Nieuw inventarisnummer**
1	**77, 78**
2	**49, 50**
3	**55, 56**
4	**50, 51**
5	**57, 58, 70, 110, 113, 113, 117**
6	**58, 59**
8	**112**
9	**33**
10	**115**
11	**114**
12	**132**
13	**131**
14	**75**
16	**114**
17	**71**
18	**107**
19	**116**
20	**91**